

En bildebelagt historie om det store dugnadsløftet 2004 - 2017

Frivilligheten vår viktigste kapital

Tilgnet alle dem som deltok, støttet oss og som kommer etter oss.

De som med engasjement gikk foran

Når jeg har satt meg det mål å beskrive, først og fremst i form av bilder, den relativt korte, men svært så intensive dugnadshistorien Hvaler kulturvernforening har stått for fra 2004 og fram til 2017, så må også denne historien settes inn i en historisk sammenheng. For det er jo ikke slik at det store engasjementet som startet opp med byggingen av Brottet i 2004 sprang ut av intet. Noen hadde gått foran.

Her skal bare kort nevnes noen eksempler på arbeid og personer knyttet til dette (lista er på ingen måter utfyllende):

- Hvaler bygdehistorielag ble stiftet på Kirkeøy på 1930-tallet. Formannskapssekretær Andreas Madsen var en av de toneangivende i dette arbeidet og i utgravningene i Hvaler kirke på 50-tallet. Andreas Madsen skrev også heftet «En skjærgårdsbygd på 1700-tallet»
- Andre navn som skal knyttes til tidlig 50- og 60-tallets arbeid med lokalhistorien er Aslak Jensen (bl.a. restaureringen av Akerøy fort), Erling Johansen og Ivar Bruu (utgravningene i Hvaler kirke) og tidligere kulturkonsulent i Hvaler kommune Kjell Bothne.
- Jan Arntzen og Randi Utgård, senere i samarbeid med Arne Martin Klausen som fikk samlet det lokalhistoriske arbeidet på Hvaler under en felles paraply i 1971 kalt Hvaler bygdesamling, senere Hvaler kulturvernforening.

Det er imidlertid ikke her historien om det lange arbeidet med Hvalers kultur og historie skal skrives, Den får komme ved en senere anledning. Bli med oss inn i det store dugnadsløftet som startet i 2004.

Makeskiftet i 2004 la grunnlaget for stor dugnadsinnsats

Fra miljøet rundt kystmuseet og bygdesamlingen var det gjennom flere år et engasjement for å erverve et område knyttet til sjøen. Jan Arntzen i samarbeid med arkitekt Per Bjar utarbeidet i den sammenheng skisser for en museumshavn ved Nordgårdsbrygga i Skjelsbusundet. De første skissene så "dagens lys" på slutten av 1990-tallet.

Etter at det i flere år var blitt ført "forhandlinger" om å overta området tilhørende arvingene etter Fredrikstad Stenhuggeri AS ble det i mars 2004 inngått en intensjonsavtale mellom Stiftelsen Dypedalsåsen, Hvaler kommune og arvingene etter Fredrikstad Stenindustri AS som innebar et større makeskiftegjennomført et makeskifte der Hvaler kommune stilte til rådighet arealer på Spjærøy og Vesterøy i bytte for det rundt 13 mål store området i tilknytning til Nordgårdsbrygga. Dette makeskiftet innevarslet et nytt kapittel i det kulturhistoriske arbeidet på Hvaler.

I 2003 kom lokalhistoriker Ulf Hjardar til ordfører Paul Henriksen med ideen om en bok om stenindustrien. Bakgrunnen for dette var det forestående 100 års jubileet for dannelsen av Hvaler Arbeiderparti i 2004. Dette var sammenfallende med jubileet for unionsoppløsningen med Sverige i 1905. Ideen og den senere realiseringen av boka «Sten» ble igjen til tanken om et musikkspill om stenindustrien, men hvor skulle dette i så fall spilles? Lot dette seg gjøre på Folkets Hus, på stranda ved Skjelsbusundet eller på Kystmuseet? Da var det at Jan Arntzen, mangeårig leder av kystmuseet, leverte den geniale ideen om å utnytte et av de gamle stenbruddene som lå innenfor de nylig ervervede området. Så tenkt så gjort; Fra tidlig høst 2004 til sommeren 2005, ble det utført et imponerende dugnadsarbeid i form av rydding og stensetting av Brottet med plass til rundt 500 personer. På under et år var et nedlagt og gjengrodd stenbrudd blitt omdannet til Hvalers kulturarena nr 1.

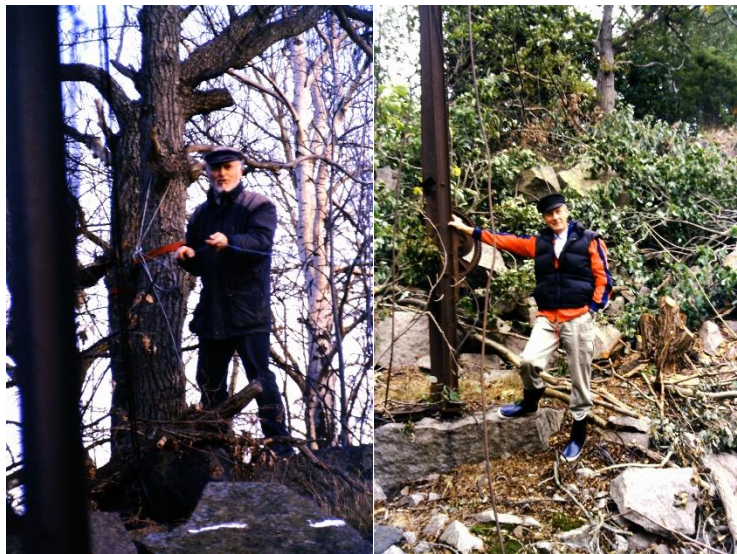

Den arkitektoniske planleggingen av Brottet foretok Jan Arntzen med hjelp av isopor, subus og stener hjemme på Bakkevik. Bildet tatt av FB våren 2004

Jan Arntzen og daværende ordfører Paul Henriksen feller de første trærne i stenbruddet som i løpet av ett år skulle omdannes til et "gresk amfi" - Brottet. Bildet er tatt av Demokraten sommeren 2004.

Rolf Person (sønn av smed Ernst Person) og Paul Henriksen var med som håndlangere da Jan Arntzen skulle beregne senterpunktet i Brottet høsten 2004. Rolf ved den gamle krana som i dag står på scenen i Brottet

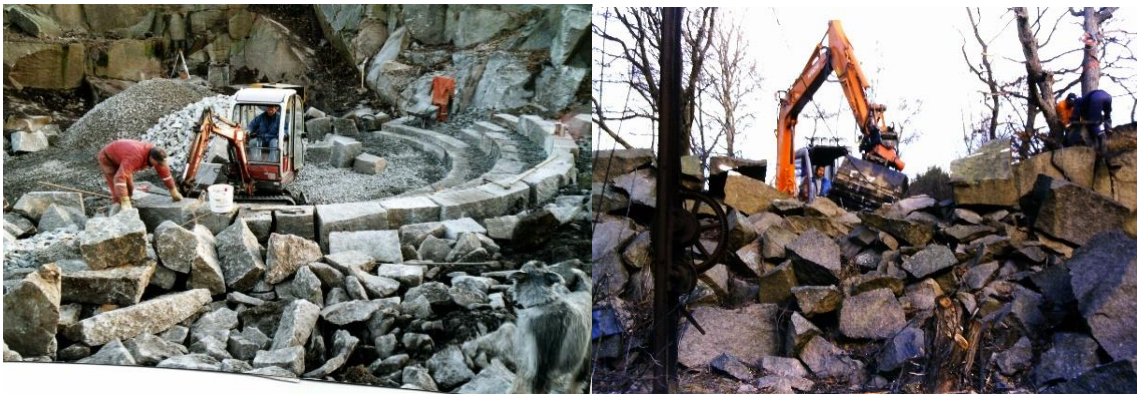
Prosjektene i perioden 2004 – 2017

1. Brottet blir bygget, september 2004 – juli 2005

En snøfattig vinter hjalp godt for et intensivt dugnadsarbeid

Helge Fredriksen, Jan Arntzen og Reidar Juul Reinertsen (i gravemaskinen)

Helge Fredriksen bistår gravemaskinen

Jan Arntzen og Helge Fredriksen

Helge Fredriksen, Karl Erik Dahlstrøm, Kåre Johansen og Simen Thøgersen. Bildet til høyre; kun dager igjen til premieren

500 mennesker, med statsminister Jens Stoltenberg i spisser, trampeklapper etter premieren 15.juli 2005. En ny æra i kulturvernforeningens historie er innledet

2. Nytt tak på smia og reparasjon av taket på maskinhuset, istandsetting av essa i 2006

I På bildene Jan ?, Lars Larsen, Carsten Henriksen, Paul Henriksen, Karl Erik Dahlstrøm og Asbjørn Lundeby

3. Tårn for lyd og lyssetting og gangveier for skuespillerne

Selv om stenamfiet sto ferdig sommeren 2005, var på ingen måte anlegget komplett. De kommende årene ble det derfor lagt ned et stort og omfattende arbeid gjennom bygging av orkester-hus, gangveier rundt Brottet og tårn for lyd og lys med permanent strømpoplegg (AL Elektriske). Tiden for tungvinte rørsystemer og lange skjøteledninger var etter hvert passé.

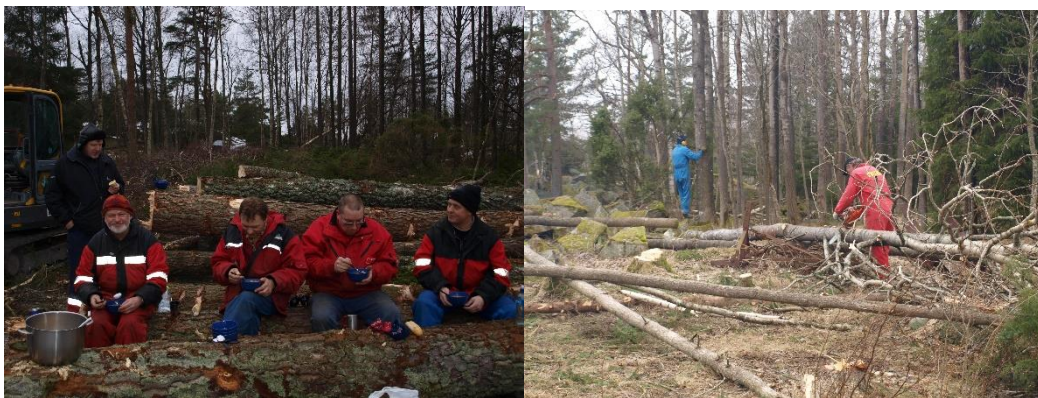
Nye tårn med permanent strøm og avløste en rekke provisoriske ordninger. På bildet Helge Olav Lilleheier, Carsten Henriksen og Thor-Ivar Olsen

Full innsats både med prøver i Brottet og på ulike prosjekter. Ikke en helt uvanlig situasjon. Her Helge Olav Lilleheier, Bjørn Hoff, Willy Mølberg og Thor-Ivar Olsen i ferd med å bygge lystårn.

4. Parkeringsplass blir ryddet og anlagt i 2008 og 2009

Trær tilsvarende rundt 60 favner ved ble felt før vi opparbeidet parkeringsplassen. Lån på kr 500.000,- måtte til for å finansiere denne plassen på annenmanns grund – nødvendig men surt. På bildet til venstre: Reidar Juul Reinertsen, Paul Henriksen, Lars Larsen, Jan Vassdal og Svend Erik Svendsen. Til høyre: Kennet Baarstad og Arne Blomquist

5. Teaterbrygga 2009

Foran sommersesongen 2009, som grunnlag for stykket «Brottsjø» (gikk også i 2010), ble det laget en brygge i forkant av Nordgårdsbrygga som for ettertiden ble kalt «Teaterbrygga». Prologen i stykket foregikk her, mens resten av stykket ble spilt i Brottet

Morten Norheim setter pålene til brygga med hjelp av Jan Vassdal, Carsten Henriksen, Kennet Baarstad, Arne Blomquist og Jan Arntzen

6. Arbeidet med verkstedet startet i 2011 og ferdigstilt i 2012

Verkstedet på 50 kvadratmeter ble i utgangspunktet bygget for å gi gode arbeidsforhold for båtgruppa som måtte forlate lokalene på Skjelsbu. Båtgruppa falt imidlertid etter hvert sammen og ble lagt ned. I dag er vi imidlertid glade for at verkstedet ble bygget, da dette gir gode arbeidsforhold spesielt i vinterhalvåret.

Verkstedet tar form. Til venstre: Kjetil Johannessen, Helge Olav Lilleheier, Jan Vassdal, Eivind Nappen og Paul Henriksen. Bildet til høyre: Carsten Henriksen, Helge Olav Lilleheier, Petter Wistner og Eivind Nappen.

Petter og Espen Wistner ønskes velkommen som nye i dugnadsgjengen av Eivind Nappen og Jan Arntzen; «Gi dem mat så blir de lenge» - og de har blitt!

7. Ny kiosk med kjølerom ble bygget i 2012 som erstatning for fire salgsboder snekret av bakon ved.

De første årene foregikk salget knyttet til forestillingen fra fire salgsboder i strandområdet. Høsten 2011 startet arbeidet med ny kiosk. Til venstre: Inger Marit Fredriksen og Torild Nordeng. Grunnarbeidene er i gang: Morten Norheim (i gravemaskinen), Carsten Henriksen, Helge Olav Lilleheier og Bjørn Hoff.

«Kiosk reis deg» - Bjørn Hoff, Helge Olav Lilleheier, Jarle Larsen, Svend Erik Svendsen, Carsten Henriksen, Paul Henriksen og Jan Vassdal

8. T/S Billetten (T/S = Teaterskipet) i 2012, ny billettkiosk

Et styrehus uten båt (tidligere Torglimt) ble redningen da vi trengte en billettkiosk. Til venstre klargjør Bjørn Hoff og Kennet Baarstad styrehuset før «avgang» til Brottet. Til høyre klar for ny overhaling denne gangen av Helge Johansen og Ragnar Nilsen. Pensjonister med meningsfylt fritid.

9. Kystlekeklassen 2013 – 2017

Ideen til prosjektet «Kystlekeklassen», har sin bakgrunn i de danske skovlekeklassene med installasjoner og lekeapparater i grovt og «naturlig» materiale der lek, balanse-trening og læring om natur-, kultur og miljø står sentralt. Det er Gjensidigestiftelsen og Sparebankstiftelsen DNB som har gitt oss muligheten for å realisere dette prosjektet merd en avdeling på kystmuseet og en i området ved Brottet.

Trorill Stokkan, Johanne Eriksen og Tor-Ivar Olsen var sammen med en rekke andre med å legge til rette for kystlekeklassen. Her er balanseapparater, husker og «hønsehuset» i ferd med å bli etablert.

En Gråtass fra 1950 og en skøyte tilnærmet lik Hvalerskøyta vil forhåpentligvis bli spennende lekeapparater barn som besøker kystmuseet og området ved Brottet. På bildene: Petter Wistner, Sverre Stene og Irene Storehjelm. Bildet til høyre: Takaka går i tørrdokk med hjelp av Thor-Ivar Olsen, Morten Norheim og Uno Jarring.

10. Amfigrotta 2011 – 2017

De første årene med teateroppsettinger i Brottet, hadde svært provisoriske forhold for skuespillere og andre aktører. Telt ble rigget opp, noe som fungerte greit på tørre og fine dager, men heller dårlig når regnet «datt ned». Det var derfor nødvendig å planlegge andre løsninger. Først og fremst var dette viktig for å sikre gode garderobeforhold, dernest for å sørge for at støtteapparatet rundt forestillingene, bl.a. lyd og lys, fikk bedre arbeidsforhold. Igjen var det Jan Arntzen, som i samarbeid med arkitekt Per Bjar, kom opp med planer og tegninger for det som ble kalt Amfigrotta, et 100 kvadratmeter stort bygg i tilknytning til amfiet. **Sparebankstiftelsen DNB var en stor bidragsyter både til Brottet og Amfigrotta.**

«Teltleiren» ga rom både for nødvendig sminking, omklledning og premierefeiring. På bildet til venstre er det Nils Johnsen som får nødvendige «skygger» av Betten Rønneberg. Til høyre: høy stemning etter gjennomført premiere 15. juli 2005. Manusforfatter på «Stenhoggern», Hans Petter Thøgersen, får en velfortjent klem av regissør Marit Moum Aune. Med glassene hevet; Paul Henriksen, Morten Milde, Nils Johnsen, Terje Breivik og Kristian Gangfløt

Første salve går av 22. oktober i 2011. Reidar Juul Reinertsen og Kennet Baarstad gjør seg klar. På bildet til høyre tidlig i 2012 er støping av sålen for Grotta i gang. Her ved Steinar Pettersen, Jan Appelgren, Thomas Gundersen, Leif Hansen og Kennet Baarstad, Willy Mølberg, Karl Erik Dahlstrøm og Tom Buskoven

Bildene tatt våren 2012 da Kynningsrunds kranbiler kom med takelementene på hovedbygget. Takelementene på toalettbygget kom i mars 2013. En fornøyd dugnadsgjeng overvar det «store løftet»: Fra høyre Jan Arntzen, Tom Buskoven, Leif Hansen, Kennet Baarstad, Steinar Pettersen, Jan Appelgren og Willy Mølberg.

Fra 2013 – 2017 innarbeider på «Grotta»: Bildet til venstre: Petter Wistner, Asbjørn Svendsby, Helge Olav Lilleheier, Carsten Henriksen og Thor-Ivar Olsen. Til høyre: Steinar Pettersen, Leif Hansen, Jan Appelgren, Tom Buskoven, Jan Arntzen og Kennet Baarstad avslutter flislegging. Bildene tatt i 2014 og 2015

11. Vann og avløp til Brottet 2014 – 2015

Gjennom de første årene med arrangementer i Brottet var mobile doer og sommerledninger med vann det som var av tilbud. Etter hvert vokste det imidlertid fram et sterkt behov for å få ordnede forhold med tilkobling til det kommunale systemet. Gjennom stor egeninnsats, men også stor hjelp fra Reidar Juul Reinertsen og Hvaler rørleggerbedrift ved Rune Svennes så ble Brottet og Amfigrotta knyttet til det kommunale nettet i 2015.

Samarbeidet med, og støtten fra, lokale næringsaktører (Reidar Reinertsen og Rune Svennes) var av beste merke da vi la vann- og avløp til Brottet i 2014.

12. Kulturleden, en del av kyststien på Hvaler 2014 – 2015

Med bakgrunn i at det på Spjørøy er både historiske bygg, kulturinstitusjoner, kulturområder og synlige tegn i terrenget på industriell virksomhet (Stenhoggervirksomhet), ble det søkt fylkeskommunen/Gjensidigestiftelsen om midler til merking av et kyststisystem kalt «Kulturleden». Lengden på denne sti-traseen er totalt 12 km, inkludert avstikkere til området med Brottet og Torvmyra.

Det ble satt opp informasjonstavler på følgende steder: Brottet, Kystmuseet Hvaler, Tredalen (Speidernes leirsted), Spjørøy kirke og Torvmyra. Det ble inngått grunneieravtaler (for merking av stien) med rundt 25 grunneiere.

Thor-Ivar Olsen, Paul Henriksen og Magne Årum (døde våren 2016) sto for arbeidet med montering av skilt og tavler.

13. Modell av den den optiske telegrafen på Skjelsbuveten 2013 - 2014

I april 2013 holdt historikeren Petter Ringen Johansen et foredrag på kystmuseet om det optiske telegrafsystemet (klaffetelegraf) som ble anlagt langs kysten som del av forsvarsverkene mot svenskene i årene før 1814. Avslutningsvis kom Ringen Johansen med en sterk oppfordring til Hvaler kulturvernforening om å reise en modell av en slik telegrafmast på Skjelsbuveten til Grunnlovsjubileet i 2014. Tilsvarende modeller var tidligere reist av historieinteresserte et par steder i Vestfold.

Oppfordringen fra Ringen Johansen ble tatt på alvor og tre dyktige håndverkere og medlemmer i kulturvernforeningen meldte seg til jobben; Thor-Ivar Olsen, Petter Wistner og Eivind Børresen. Kontakt ble tatt med miljøet i Vestfold, og derfra fikk vi uvurderlig hjelp ikke minst med tegninger og praktiske råd. Arbeidet startet i Amfigrotta høsten 2013. Den 25. mai i 2014 ble masta høytidelig markert på Skjelsbuveten i nærvær av bl.a. fylkesordfører Ole Haabeth og ordfører på Hvaler Eivind Borge.

Eivind Børresen, Thor Ivar Olsen og Petter Wistner i Amfigrotta høsten 2013. Til høyre: de samme med hjelp av Espen Wistner klargjør masta for «avreise» til Skjelsbuveten

Med helikopterfrakt betalt av Nettpartner, ble masta fløyet til «Veten» 12. mai i 2014. En tidsriktig kledd soldat (1814) var med og salutterte da masta ble markert 25. mai.

14. Mundastua, den tredje kystledhytta 2015 – 2016

Da Hvaler kulturvernforening overtok forvaltning og drift av området ved Skjelsbusundet i 2004, fulgte det også med to hytter som, i sin opprinnelse, var en del av anlegget for stenindustrien. I 2012 inngikk kulturvernforeningen et samarbeid med Oslofjordens friluftsråd om å leie ut hyttene som kystledhytter. Dette skulle vise seg å bli et meget godt og økonomisk riktig samarbeid. I 2014 ble det

Arbeidet på denne hytta startet høsten 2015 og arbeidet pågikk parallelt med arbeidet på Nordgårdsbrygga. Mundastua åpnet for gjester 1. juli 2016. I arbeid på hytta. Til venstre: Thor-Ivar Olsen, Petter Wistner og Carsten Henriksen. På stigen til høyre: Espen Wistner og Jonas Jonassen

15. Nordgårdsbrygga, 2013 – 2016

Arbeidet med å bygge en stolpebrygge over den gamle Nordgårdsbrygga, eller «stenbrygga» som den ble kalt på folkemunne, startet i september 2015 (den første pålen ble satt 19. oktober 2015). Brygge skal fylle flere formål:

- Utgjøre et solid bryggesystem både for de kommunale båtplassene, for tradisjonsbåter på sør-siden (Museumshavna) og for gjester til kystledhyttene
- Utgjøre en del av friarealet og være et tilbud til allmennheten både for fiske og rekreasjon.
- Være en attraktiv anløpshavn for charter-båter, herunder MS Hvaler nå den kommer i drift
- Fremstå som arena for ulike typer kulturaktiviteter.

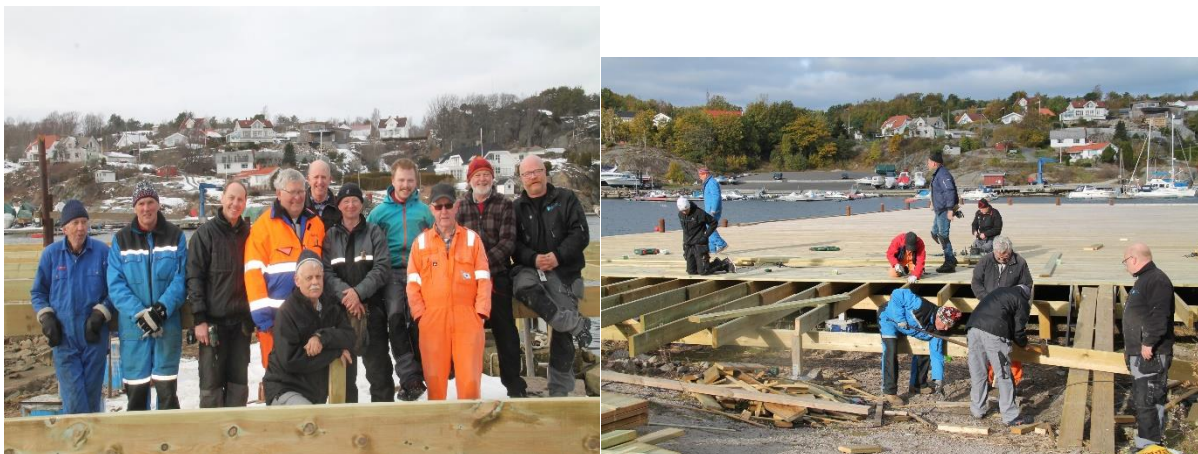
Paul Henriksen og Willy Møllberg gjør stikk (med et sveiset armeringsjern) for å anslå dybdeforhold i ytterkant av den gamle stenbrygga i januar 2013. På grunnlag av disse målingene, grunnboringer gjort av Petter Olsen AS og analyser gjort av Multiconsult AS ble det utarbeidet en rapport som grunnlag for byggesøknad.

*Boring for undersøkelser av løsmasser og avstand til fjell ved **Petter Olsen AS** i 2013*

*Bildene tatt henholdsvis i mars og august 2016 viser arbeidet som i stor grad har foregått fra flåtene: **Asbjørn Svendsby, Espen Wistner, Thor-Ivar Olsen, Helge Olav Lilleheier og Arild Johannessen.***

*Fortsatt vinter, men dugnadsgjengen er fornøyd med fremdriften. På bildet til venstre: **Kennet Baarstad, Tom Buskoven, Carsten Henriksen, Per Christiansen, Thor-Ivar Olsen, Steinar Pettersen, Espen Wistner, Leif Hansen, Paul Henriksen, PeterWistner og Asbjørn Svendsby.***

*September 2016: **Egil Hauge Pedersen, Jonas Jonassen, Leif Hansen, Thor Ivar Olsen, Asbjørn Svensby, Per Christiansen, Petter Wistner, Arild Johannessen, Steinar Pettersen og Tom Buskoven** nærmer seg landfeste for brygga.*

16. Gamle Brekke skole 2015 -

I 2015 startet arbeidet som på mange vis realiserer de ønsker og drømmer som lokalhistoriker Andreas Madsen i Hvaler historielag hadde allerede i 1937 da de fikk overført eiendomsretten til gamle Brekke skole fra Hvaler kommune. Huset, som i lange perioder sto tomt, forfalt og på 90-tallet var det nødvendig å gjennomføre strakstiltak både i tak og vegger. Noe av dette var vellykket, andre tiltak mindre vellykket. Uansett, viljen til å berge huset med den mangesidige historien har vært levende i generasjoner.

I 2012/2013 var det igjen klart for handling. Kommunen kastet sine øyne på huset som lå i området øremerket for nye behov. Et tydelig engasjement fra Hvaler kulturvernforening bl.a. uttalt i Fredriksstad Blad, initiativ fra Irina Bjørnvald i kommunens byggesaksavdeling og dernest fra fylkeskonservatoren hindret rivning slik enkelte i kommunens administrasjon ivret for. Fra den samme fylkeskonservatoren kom det midler til en bygningshistorisk utredning – vi var i gang med mål om å bli ferdig i 2019/2020.

En av de første dugnadene på Brekke i 2015: Eivind Børresen, Frode Lund, Arnt Otto Arntsen, Bjørn Reffsgård, Ragnar Holthe, Kjell Ole Brobakken, xx og Ragnhild Nordengen. Høyt på veggen henger de: Paul Henriksen, Frode Lund, Jan Borger Bentzen, Kjell Ole Brobakken og Eivind Børresen.

Ragnhild Nordengen og Birgit Sandstrøm på vinduskurs i Ørje. Til høyre Et sterkt dugnadslag med stor faglig bredde på Brekke: Asger Bentzen, Sæming Koppang, Bjørn Reffsgård, Kjell Ole Brobakken, Arild Bjørn Andreassen, Jan Borger Berntsen, Kai Karlsen, Frode Lund, Eivind Børresen og Ragnhild Nordenge

17. Loddsalg og arrangementer

Dugnadsaktiviteten i kulturvernforeningen er ikke bare knyttet til arbeidet på de store og mindre store prosjektene. Ikke minst er det viktig å fremheve det betydelige arbeidet som er knyttet til styrearbeid, loddsalg, regnskapsføring, rapporteringer, søknader, men ikke minst til arrangementer i Brottet, på bygdedagen pinseaftnen og julemarkedet første lørdag i desember. Vi snakker også her om tusenvis av timer.

Innsatsen med loddboka er av uvurderlig betydning for foreningen. Her selger Irene Storehjelm lodd på bygdedagen og Lisbeth Pahle er i gang på Kiwi, Skjærhalden

Profilen i Brottet gjennom mange år: Svein Åge Iversen som selger program og Øystein Bergersen som arenavert og sukkertøyselger. Til høyre: Det store frivillige apparatet knyttet til salg i kiosken og vaktjenesten rundt arrangementene i Brottet samlet til mat, foredrag og pep-talk før sesongstart.

Ledet av Anne-Lise Eriksen har en egen komite gjennom flere år sørget for vellykkede arrangementer og mange frivillige i aksjon både på julemarkedet og bygdedagen. Bildet til venstre: Torild Stokkan, Anne Lise Eriksen, Tone Eriksen (skjult), Elin Stuestøl, Grethe Jensen og Vidar Pedersen. Til høyre: Eindrude og Anne Grethe Henden og Birgit Sandstrøm

Hva har skapt grunnlaget for et mangeårig og sterkt dugnadsmiljø?

At dugnadsarbeidet i kulturvernforeningen har vakt oppsikt og interesse langt utenfor Hvaler, har vi mangt et bevis på. Mange er det også som har spurt om hva som har skapt et slik miljø der folk har stått på år ut og år inn, og der det har vært en økning i antallet personer som har engasjert seg. Hvor mange har vi ikke et eksakt tall på, men ved slutten av 2016 er stammen av «faste dugnadsarbeidere» i Brottet og på gamle Brekke skole rundt 35 personer. I tillegg kommer alle dem som er nevnt i kapitlet over.

Kaffen og den uhøytidelige samtalen er en viktig del av dugnadskulturen. Her en pust i arbeidet med brygga. Fra venstre: Thor-Ivar Olsen, Leif Hansen, Tone Bergerud Eriksen, Espen Wistner, Jonas Jonassen og Arild Johannessen. I gruppa bak: Per Christiansen, Tom Buskoven, Petter Wistner, Asbjørn Svendsby og Egil Hauge Pedersen (skjult).

Skal jeg kortfattet summere opp det jeg vil kalle *suksessfaktorene* så er det som følger:

- **God organisering og tilrettelegging av arbeidet.** De som kommer på «jobb» skal vite hva de skal gjøre, hva slags verktøy som er nødvendig og at materialer etc. er på plass.
- **Bred kompetanse på flere håndverksområder.** Vi snakker her om dugnadsarbeidere hvorav mange har et langt liv knyttet til ulike håndverksområder og mekanisk arbeid. Vi som står utenfor disse erfaringsområdene trekkes like vel med og lærer mye
- **Humor og den gode fleipen er viktige ingredienser.** Kjemien og humoren er viktig som bindemiddel i det sosiale fellesskapet som dugnadsarbeid er. Her hører det også med at foreningen er seg bevisst viktigheten av også å arrangere sosiale treff som julefest, mat på utvalgte dugnader, sørge for billetter til forestillinger osv.
- **Dugnadsarbeidet blir sett og oppmuntret.** Oppslag både i media, løpende omtale på foreningens hjemmeside/facebook-side, mottatte priser (oppslag under) og den materielle og finansielle støtte arbeidet har fått fra næringsliv og offentlige myndigheter motiverer til innsats.
- **Identifikasjon med kulturvernforeningens arbeidsgrunnlag.** Selv om mye av dugnadsarbeidet de siste årene har bestått i å bygge nytt, er dette likevel prosjekter knyttet nært opp til den historie og kultur som kulturvernforeningen har som sitt «mandat». I så måte oppleves dugnadsarbeidet nettopp som kulturvern og som en måte å formidle kystens historie og kultur.

Dugnadsarbeidet som et viktig bidrag til i folkehelsearbeidet

Trivsel, aktivitet, deltagelse og identitet – grunnlaget for folkehelsearbeidet i Hvaler kommune (Plan for folkehelse).

Fra Stortingsmelding 34, Folkehelsemeldingen har jeg sakset følgende utsagn:

«Gode samfunn er kjennetegnet av trivsel og aktivitet i nærmiljøene, hvor innbyggerne stiller opp for hverandre og fellesskapet. Deltagelse i frivillige organisasjoner skaper muligheter for felles opplevelser, vennskap, identitet og tilhørighet

Det er nettopp dette dugnadsarbeidet i regi av Hvaler kulturvernforening handler om.

Dugnadsarbeidet har blitt sett og satt pris på – nominasjon og priser

Nominert som en av ti semifinalister til den nasjonale frivillighetsprisen i 2015. Foreningen gitt til finalen som en av tre kandidater juryen plukket ut.

Tildelt Oslofjordprisen av Oslofjordens friluftsråd i 2016. Thor-Ivar Olsen, Anne-Lise Eriksen og Paul Henriksen deltok på OFs årsmøte og mottok diplom, blomst og en flott trebolle av styreleder i OF Inger Johanne Bjørnstad

Hvaler kommunes byggeskikkpris i 2006

Berg Sparebanks nærmiljøpris i 2011 og 2014

En takk til alle dere som har støttet oss.

Fra starten i 2004 og til d.d. har en rekke bedrifter, entreprenører, organisasjoner, enkeltpersoner og offentlige organer støttet Hvaler Kultursvernforening i arbeidet med en nærmere tjuve prosjekter. Vi er dere alle stor takk skyldig.

Finansiell støtte

Sparebankstiftelsen DNB – 2005, 2008, 2010 og 2015 – totalt 1200.000,- Beløpene er knyttet til utviklingen av Brottet, Amfigrotta og Kystlekeklassen

Gjensidigestiftelsen – 2012 – Kr 217.000,- øremerket Kystlekeklassen

Fredrikstad Blad-stiftelsen – 2012 og 2013. Totalt kr 30.000,- til Kystlekeklassen og Amfigrotta

Berg Sparebank – 2011 og 2014 Kr 140.000,- øremerket nytt verksted, 2014 Tildeling av nærmiljøprisen med kr 100.000,- (2014)

Sparebankstiftelsen Østfold og Akershus – 2013. Kr 100.000,- til utvikling av Amfigrotta og ny lyd/lysbu. 2014 støtte på kr 100.000,- til oppsetningen «Frihetsspranget» i Brottet.

Hvaler Hytteforening – 2011 – kr 20.000,- og 2014 kr 10.000,- til Brottet og Amfigrotta

Forbundet Kysten – Støtte til restaurering av to tradisjonsbåter (eker)

Lions – Fra klubbene har vi mottatt pengestøtte, kr 5000,-, i tillegg til at representanter fra Lions har stilt på dugnad bl.a. på Kystlekeplassen. I 2014 har Kirkeøy Lions bevilget kr 5000,- til Amfigrotta. I 2015 bevilget Lions Hvaler/Kirkeøy kr 15000,- til kjøp av hjertestarter. I 2016 ble det bevilget kr 15000,- fra fjorårets julelotteri til rampe for rullestol på kystledhytta KLyven.

Liatoppen Velforening (hytter) – 2013 kr 5000,-

Skjelsbu Velforening – 2013 kr 2500,- øremerket «Den optiske telegraf».

Puttenlegatet – kr 5000,- (januar 2014) til utstyr i Amfigrotta

Norsk kulturminnefond – 2015 og 2016 kr 396.000, støtte til restaurering av gamle Brekke skole.

UNI-stiftelsen – kr 50.000,- i støtte til arbeidet med pipesystemet på gamle Brekke skole

Støtte i form av ulike typer utstyr og tjenester:

Kynningsrud (Nordic Cranes) – Gratis takelementer til Amfigrotta/toalettanlegg tilkjørt og montert 2012.

Arkitekt Per Bjar – Faglige tjenester; tegninger, reguleringsplaner og søknader fra tidlig på 90-tallet

Brødrene Dahl – gratis utstyr til toaletter 2013

Norgeseliten AS – elektriske installasjoner til en verdi av kr 50.000,-

AL Elektriske AS v/Jarle Larsen – Diverse installasjoner og dugnadsarbeid gjennom flere år

Rørleggermester Ingar Langsholdt – 2012 og 2013 . Gratis servanter, kolber etc + drensledninger til kystlekeplassen. I 2016 sponset Langsholdt innkjøp av rør til dekke av stolpene på Nordgårdsbrygga – verdi ca. kr 10.000,- i tillegg til rørsystem for å holde det isfritt rundt brygga

Hvaler Rørleggerbedrift – Rune Svennes. I perioden 2012 til 2015 – betydelige rabatter og tjenester med gravemaskin bl.a. knyttet til arbeidet med vann og avløp til Amfigrotta.

Jackon AS – 450 m2 isolasjonsmateriale til vegger og tak i Amfigrotta 2011 og 2012

Nordbetong AS- Gratis betong til gulv og vegger i Amfigrotta og toalettanlegg 2011 og 2012

Maxbo Rybom – Store rabatter og tjenester gjennom mange år

Stene Stål AS– Armeringsjern til Amfigrotta, toalettanlegg og verksted 2011 og 2012

Bygger'n Vesterøy – Store rabatter på bygningsmaterialer og praktisk hjelp ved flere prosjekter. Ikke minst har dette vært tilfelle med Nordgårdsbrygga.

Elektrokonsulenten v/Terje Johansen – store rabatter på stolper til Brygga.

Kystmiljø v/Odd Petter Grindal – Betydelige rabatter ved påling. Teknisk veiledning

Entreprenører og snekkertjenester:

Reidar Juul Reinertsen – Grunnarbeider, faglig oppfølging og teknisk ansvar fra 2004 til dd.

Petter Olsen AS – Grunnarbeider på parkeringsplass. Boring til fjell på Nordgårdsbrygga.

Morten Nordheim – 2012 og 2013 . Arbeid med gravemaskin

Hvaler Arbeidssenter – Øyvind Fjeldberg – Snekkerarbeid, lån av traktor etc.

Offentlig støtte

Østfold fylkeskommune – kr 36.000,- til div. innkjøp/istandsetting av kystledhyttene. 2014 Kr 85.000,- til merking av stier og turveier. Bevilgningen er gitt sammen med Gjensidigestiftelsen, 2014 kr 50.000,- til støtte for investering i ny kystledhytte. I 2015 ble det bevilget ytterligere kr 40.000,- til Mundastua, den nye kystledhytta.

Hvaler kommune – Diverse praktisk hjelp/renovasjon i forbindelse med arrangementene. 2014, 2015 og 2016 støtte til oppsetting i Brottet kanalisert gjennom Brottet Kultur AS

Appendix –

Eksempler på innkalling til dugnad:

Mel: Bestemor skogmus

Ja i morgen vet hver arbeidskar
klokka fire han på dugnad drar
for da ligger leder'n klar på lur
og han fanger alle mennene som er på tur
han har jobb til meg , han har jobb til deg
han har jobb til tralalei

Opp'i lia vokser hytta frem
og på brygga lange bærespenn
det er mange her som venter på
å få sage litt og aller helst en spiker slå
det er jobb til meg , det er jobb til deg
det er jobb til tralalei

Melodi: Helene harefrøken...

En dugnadsmann så glad og lett,
litt vimsete, men vinterkledd.
Stiller opp på dugnad mandag kl 5,
etter noen timer snur han nesa hjem
– med ull under og ull over og lyse, lyse rød
på nesen

En dugnadsmann så glad og lett
Litt vimsete, men vinterkledd
Isen den har smelta,
flåten ligger klar
Her er arbeid til hver en dugnadskar
-- med ull under og ull over og lyse, lyse rød
på nesen

kulda den er borte , regner øser ned vi
arbeider inne og da klart vi ser
- med ull under og ull over da blir vi lyse rød
på nesen

Hyggelig at det gror bak oss med grått hår og bart, her representert ved Espen Wistner (25) og Jonas Jonassen (16). Asbjørn Svensby med «grått hår og bart» representerer oss som skal stå på en stund til – vær du sikker!.

Takk til dere alle for den store innsatsen, vennskapet og humoren
En riktig god jul med ønske om et spennende og mangesidig dugnadsår i 2017

Dypedal 29. november 2016

Paul Henriksen

